

Opstartskonference

BIN-Norden børnekulturforskerkonference, Fra barnets århundrede til børnenes?

BIN-Nordens opstartskonference på Danmarks Biblioteksskole d. 13. marts 2004 var en lukket forskerkonference. Der var inviteret repræsentanter fra hele Norden, inklusiv Grønland og Færøerne (se vedlagte deltagerliste). Som arbejdskonference skulle den give bud på, om konceptet bag det vidensopsamlende og –formidlende projekt med arbejdstitlen Fra Barnets århundrede til børnenes? var fagligt holdbart. Vi bad derfor i programskrivelsen deltagerne om – i et 5 minutters forberedt oplæg – at forholde sig til de spørgsmål, projektbeskrivelsen stiller:.

1. Projektets overordnede hypotese: et forskningsmæssigt paradigmeskift.

Er der set med jeres faglige briller belæg for at tale om et forskningsmæssigt paradigmeskift? Vi bruger paradigmebegrebet i Thomas. S. Kuhns betydning som udtryk for, at den grundlæggende forståelse af børn og børnekultur, der indtil nu har styret forskning og udvikling, er under forandring. Måske er et nyt forskningsparadigme under udvikling. Børn har frem til ca 1980'erne generelt set været betragtet som formbare objekter, modtagere, seere, lyttere, elever. Nu står vi overfor børn som subjekter, som aktivt handlende, skabende, besluttende og med demokratiske rettigheder, der ikke blot drejer sig om oplæring i demokrati, men om deltagelse. Alt i alt står børn i en ny subjektposition. De er blevet medspillere? Har den position set mere jeres faglige tilgang sat en ny forskningsdagsorden? Er det interessant at forfølge dette skift i position? Kan skiftet forskningsmæssigt belyses/ argumenteres? Vil det være af international interesse?

2. Projektets form: de tre faglige konferencer.

Er en sådan serie af konferencer en farbar vej, når det gælder vidensopsamling? Skal konferencerne være helt faglige (børnekultur - barndomshistorie/-sociologi, børnekultur – æstetisk set, børnekultur – pædagogisk/psykologisk) eller vil en mere tværgående tematisering være bedre? Hvor mange dage skal de enkelte konferencer strække sig over? Hvem skal indbydes som oplægsholdere, når opgaven handler om vidensopsamling og –perspektivering? Skal konferencerne lægges i forskellige nordiske lande eller vil det samme konferencested være en bedre ramme? Skal der nedsættes arbejdsgrupper, der laver forslag til det indholdsmæssige program i hver konference? Har I i givet fald forslag til deltagere ud over jer selv?

3. Projektets akademiske muligheder

Ville en sådan faglig konferencerieserie kunne anvendes i forbindelse med Ph.d.-uddannelse? Ville serien indebære konkurrence i forhold til allerede eksisterende muligheder eller kunne den blive et værdifuldt supplement? Vil I kunne anvende projektet positivt i forhold til jeres egne universiteter/institutioner?

4. Projektets publikationsideer

Projektet arbejder med en flerstrengt publikationsstrategi:

- a. konferencerapporter, der publiceres på nettet og som danner grundlag for
- b. den bogudgivelse, der skriver indsigterne fra konferencerapporterne sammen. Denne udgivelse er udgangspunkt for

- c. en mindre engelsksproget udgivelse, der samler og videreformidler den nordiske børnekulturforsknings profil
- d. Ved siden af disse udgivelser er det intentionen at lave en antologi af repræsentative forskningsartikler, der kan fungere som kilde til forskningen og dens udvikling. Dette sidste arbejde kan principielt igangsættes straks.

Er det en mulig og holdbar publikationsstrategi?

Med udgangspunkt i disse overordnede problemstillinger, der skulle gennemdiskuteres, blev deltagerne fordelt i mindre grupper på tværs af fag (4 grupper) og konferencen dermed bygget op omkring en workshopsform, hvor deltagerne først i små 5-minutters oplæg individuelt forholdt sig til problemstillingerne, derefter overgik de til fælles diskussion og endte med udarbejdelse af de anbefalinger, de ville give projektet med på vejen. Anbefalingerne blev derefter fremlagt og kommenteret i plenum.

Gruppernes arbejdsprogram i løbet af dagen, så dermed ud som følger:

11.00 – 12.30: Workshops

- a. deltagerne præsenterer sig selv
- b. runde med 5-minutters oplæg fra hver deltager.
Korte spørgsmål undervejs.

13.30 – 15.00: Workshops, fortsat

Diskussioner og samling af gruppens svar. Vi beder jer bruge de fire kategorier af spørgsmål

1. Projektets tese
2. Projektets form
3. Projektets akademiske muligheder
4. Projektets publikations-ideer

og give hver af spørgsmålene et samlet svar.

15.30 – 17.00: Grupperne mødes i plenum i Auditoriet.

1. Gruppernes svar på Projektets tese - diskussion
2. Gruppernes svar på projektets form - diskussion
3. Gruppernes svar på projektets akademiske muligheder - diskussion
4. Gruppernes svar på projektets publikations-ideer – diskussion

Fremlæggelser

Det centrale i en referat-sammenhæng blev det afsluttende punkt, hvor grupperne via en talsmand fremlagde overvejelser, diskussioner og anbefalinger. Referenten undskylder overfor fremlæggerne, at referatet har måttet bygge på egne noter, da kvaliteten af båndoptagelserne var ringe. Protestér - så retter vi til!

Gruppe 4.

Kirsten Drotner opsummerede og fremlagde på gruppens vegne.

Ang. projektets tese.

Noget er sket, om det kan samles som et paradigmeskift er nok tvivlsomt, men spørgsmålet åbner for væsentlige refleksioner i forhold til børnekultur som forskningsfelt. Stiller man et skift i synet på 'barnet' for skarpt op, risikerer man at ende med en ny modsætningstænkning og en dehistorisering som resultat. Det ser man eksempler på inden for sociologisk forskning, som er mere socialt konstruerende end historiserende. Det rummer en fare. Der er snarere brug for metahistoriske og metateoretiske perspektiver på det børnekulturelle forskningsfelt. En egentlig grundforskning.

Overvejelserne omkring projektets tese førte direkte over i svaret på dets form: konferencerne skal være tværfaglige og tematiserede, hvis de forskellige faglige tilgange til feltet skal kunne diskutere indbyrdes. Temaerne kan både defineres ud fra behovet for samlet historisk og teoretisk refleksion, ud fra de begrebsmæssige forvirringer, der tegner sig som diskussioner i offentligheden og ud fra de forskningstyper, vi mangler. Gruppens anbefalinger kan derfor samles som:

- konference med metahistoriske og metateoretiske perspektiver, der kan bidrage til forskningsfeltets grundforskningsdimensioner
- konference, der har problemstillinger omkring normativitet som overordnet tema: er normativitet en nødvendighed?
- konference med aktuelle konflikttemaer: kompetencebegreber, leg-læringsbegreber, subjekt-objektproblematikker. De hænger sammen og bør belyses sammenhængende
- Konference, der har 'tekst' og æstetikbegreber som overordnet tema

Som grundlag for det samlede projekt bør der udarbejdes en forskningsbibliografi, der kan bruges som redskab til systematisk dokumentation og til at synliggøre de forskningstyper, der mangler. Bibliografiarbejdet bør startes straks, så oversigten kan fungere som arbejdsredskab i forbindelse med konferencerne.

De akademiske muligheder er oplagte, men fordrer tilrettelæggelse og samarbejdsmodeller. Publiceringsstrategien ok, men der skal nedsættes faglige redaktionsgrupper, der kan garantere kvalitet. Internationaliseringen vigtigt, måske kunne dette projekt være starten på en større international involvering: børn og børnekultur i Norden til Børn og Børnekultur i Europa....

Gruppe 3

Karin Helander fremlagde på gruppen vegne.

Ang. projektets tese. Spørgsmålet om paradigmeskift skaber i hvert fald diskussion. Men forskning er dynamiske processer, så måske er det som ramme for løst og for statisk. Der er sket et skift. Det handler ikke om at konstatere det, men om at problematisere det og dermed begynde at begribe det: hvor sker det? På hvilke niveauer? osv Det er vigtigt, at vi har de historiserende aspekter med overalt.

Det kompetente barn, vi taler om nu, må f.eks. ses i lyset af tidligere perioders kompetencer. At børn kan ses som kompetente nu, betyder jo ikke, at de var inkompetente tidligere. Det er snarere skiftet i kompetencer, der er interessant.

Altså: hvilke børn taler vi om? Hvilke klasser? Hvad med etnicitet? Kan vi overhovedet tale om en nordisk barndom og børnekultur – og dermed om en særlig nordisk forskningsprofil på feltet? Eller viser det sig, hvis vi graver dybere, at der er betragtelige forskelle inden for de nordiske lande?

En særlig både metodologisk og analytisk problemstilling rejser sig omkring det 'at tolke børns stemmer' Tesen rejser med andre ord en række spændende faglige diskussioner. Derfor vil gruppen anbefale:

Tværfaglige konferencer, som er mere tematiserende og problematiserende

- i forhold til fortiden
- i forhold til køn, klasse, etnicitet
- i forhold til metodologi – tolke børns stemmer

De akademiske muligheder er der, men netværket på tværs af institutioner skal bygges konkret op. Da mulighederne i forvejen er få, vil det kunne styrke kommende forskning inden for feltet.

Publikationsideerne gode. Netrapporter er ok, men der skal laves egentlige, redigerede konferencerapporter – og de skal udkomme på mindst tre nordiske sprog. De internationale aspekter ambitiøse.

Gruppe 2

Karin Aronsson fremlagde på gruppens vegne:

Der er både i forskningsdiskurser og i almene samfundsmæssige diskurser et spændingsfelt mellem retorik - hvad siger - og praktik - hvad man gør. Så selv om der tales om et skifte i synet på barnet både i forskning og i virkelighed, er det ikke sikkert, det er udtryk for en egentlig praksis. Men problemstillingen bør diskuteres. Selve paradigmeskift-betegnelsen skal nok nuanceres. Der er nogle væsentlige spændingsfelter mellem frigørelse på den ene side, kontrol på den anden knyttet til den. Det er ikke sikkert, at talen om børn som 'kompetente' også rummer en frigørelse, en større indflydelse, måske er det snarere et oplæg til øget kontrol.

Gruppen vil anbefale tværvideenskabelige og tematiserede konferencer. Formen kunne være et tema, der belystes gennem oplæg, fra forskellige faglige vinkler efterfulgt af en halv dags arbejde i mindre grupper, der diskuterede oplæggene igennem.

Konferencerne kunne blive en værdifuld støtte til et ph.d-netværk på feltet.

Gruppen vil anbefale følgende overskrifter, som udgangspunkt for tværfaglige tematiserede konferencer:

- medborgerskab og barndom - demokrati, demokratiske processer
- leg som livsform
- konsumtion, læring, æstetik, medier

Temaerne kunne dermed lede til et antal publikationer - både på nettet og som forskningsmæssige temanumre

Gruppe 1

Gry Heggli fremlagde på gruppens vegne

Paradigme og paradigmeskift antyder en homogen forskning. Sørgsmålet er, om det er tilfældet. Der er behov for et kritisk blik på moderne forskning og de diskurser, der ledsager den. Er den nye tale om kompetence f.eks. blot et dække over en ny essentialistisk betragtning. Den kritiske tilgang til teorier, metoder og diskurser kunne være en overordnet ramme.

Derfor anbefaler gruppen tværfaglige konferencer, som kan belyse mangfoldigheden og variationen i forskning og forskningstyper.

Stikord til de temaer, der kunne bliver conferenceoverskrifter, kunne f.eks. være:

- alder - ældre og nye relationer mellem børn og voksne
- Barndomsideal og barndomsvirkeligheder i Norden
- er der flere uligheder end egentlige fællestræk?

- kritisk belysning af den gennemgående ide om at ville 'barnets bedste' (og voksnes)

- barndom som norm og æstetik

- barndom og ensomhed, skyld, skam, straf og integritet

Diskussionstemaer

Gruppefremlæggelserne efterfulgtes af kommentarer og diskussion.

ikke bruge paradigmebetegnelsen, men have mere bløde betegnelser, ændring, opbrud som overordnet tilgang

kombinere ændring/opbrud med refleksive tilgange: hvad er stabilt, hvad ændres, hvorfor?

kombinere ændring/opbrud med metodologiske konsekvenser

diskussion af kulturforskning som forskningstype

forpligte sig på dokumentation af forskning og ikke mindst af empiri

ikke gå ud fra at en nordisk 'model' eller 'profil' findes, men spørge kritisk til den. Hvor er vi stærke i Norden, hvor er vi svage - set i et europæisk perspektiv?

en nordisk antologi af forskningstekster ville være et væsentligt bidrag til dokumentation af forskning og empiri, men også til brug for universiteternes undervisning

projektet kunne ses som starten på en to-tre-trinsraket fra det nationale, til det nordiske, til det europæiske perspektiv

de kommende konferencer skal åbne sig mod andre forskere, mod formidlere og også mod politikere
konferencerne kunne cirkulere - f.eks. følge det skiftende formandskab i BUK

Kort opsamling

Det forbløffende ved gruppernes tilbagemeldinger er deres overordnede enighed. De bakker projektet fagligt op. Samlet anbefaler de:

tematisering omkring opbrud som tese

historisering af tesen og af alle de niveauer den belyses på

nuancering af tilgangen til den: bestandig anlægge et kritisk dobbeltblik, så essentialisme og modsætningsdiskurser undgås

tværfaglige, tematiserede konferencer

kombinationer af konference/workshops og halve dage til egentlige forskerkurser

kombinationer af forsker- og formidlerkonferencer

kvalitetssikring af publikationsideer gennem nedsættelse af faglige redaktionsgrupper, der kan sikre kvalitet og dokumentationsværdi

Afslutning

Afslutningsvis bad BIN-Norden om at måtte betragte denne forskergruppe, som løbende sparringspartnere. Arbejdsgruppen udarbejder på baggrund af opstartskonferencens anbefalinger forslag til konferencer, konference-temaer, -struktur, tidspunkter og steder. De sendes ud til forskergruppen til kritik og kommentar. Når de er rettet til, indkalder arbejdsgruppen forslag til faglige oplægsholder og forslag til sammensætning af redaktionsgrupper. BIN-Norden vil bede gruppen om i den udstrækning, det er muligt, at følge og fagligt evaluere de kommende konferencer.

Vi takker jer alle, fordi I kom og så generøst bidrog til at gøre denne start fagligt engagerende og udfordrende.

På arbejdsgruppens vegne

Beth Juncker